

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Державного університету
«Житомирська політехніка»
доктору економічних наук, професору

Легенчуку С.Ф.

Рецензія

доктора економічних наук, професора,
завідувача кафедри менеджменту, бізнесу та маркетингових технологій
Державного університету «Житомирська політехніка»

Остапчук Тетяни Петрівни

на дисертаційну роботу

Полчанова Олексія Юрійовича

на тему «Управління фінансами суб'єктів господарювання у сфері ІТ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає нагальним потребам сучасної фінансової науки та практики. ІТ-сектор перетворився на одну з найбільш динамічних галузей національної економіки України, забезпечуючи значну частку валютних надходжень і демонструючи адаптивність навіть в умовах повномасштабної збройної агресії.

Динамічне зростання ІТ-галузі не супроводжувалося пропорційним розвитком науково обґрунтованого методичного забезпечення фінансового управління ІТ-підприємствами. Традиційний фінансовий менеджмент оперує категоріями, що погано описують реалії компанії, головним активом якої є команда розробників, а головним ризиком є не знос обладнання, а відтік кадрів або втрата ключового замовника. Показники фінансової стійкості, розроблені для підприємств із значною часткою матеріальних активів, складно застосовувати у фінансовому менеджменті ІТ-компаній, баланс яких переважно складається з дебіторської заборгованості та нематеріальних активів.

Окремим чинником, що визначає актуальність дослідження в поточний момент, є структурні зміни у витратній частині ІТ-підприємств. Витрати на оплату праці в ІТ-галузі є не лише найбільшою статтею операційних витрат, але й найбільш динамічною та важко прогнозованою, адже рівень компенсацій визначається глобальним, а не локальним ринком праці. Відсутність науково обґрунтованих орієнтирів для фінансового контролю компенсаційних витрат означає, що більшість підприємств галузі управляє найбільшою статтею своїх витрат переважно інтуїтивно або на основі неструктурованих галузевих оглядів. Дисертаційне дослідження О. Ю. Полчанова вирішує описану проблематику комплексно, формуючи цілісний методичний інструментарій управління фінансами підприємств ІТ-галузі, що підтверджує актуальність обраної теми.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Опрацювання дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що здобувач здійснив вагомий науковий внесок у розвиток теоретичних засад та методичного інструментарію фінансового менеджменту підприємств ІТ-галузі. Структура роботи відповідає меті та завданням дослідження й охоплює три взаємопов'язані розділи.

У першому розділі систематизовано теоретичні підходи до управління фінансами (класичний, проєктно-орієнтований, обліково-аналітичний, вартісно-орієнтований, інституційний, підхід на основі управління нематеріальними активами, антикризовий і безпековий), розкрито специфіку ІТ-бізнесу як об'єкта фінансового управління, обґрунтовано системний підхід до побудови моделі управління фінансами.

Другий розділ представляє аналіз тенденцій фінансового менеджменту в ІТ-галузі за 2013–2024 рр. та методику рейтингової оцінки провідних ІТ-підприємств України із присвоєнням рейтингових оцінок.

У третьому розділі запропоновано прикладні механізми оптимізації операційних витрат через систему зовнішнього бенчмаркінгу компенсацій ІТ-спеціалістів на основі логарифмічної регресії та методику управління валютними ризиками із застосуванням моделей ARIMA та Value at Risk.

Достовірність результатів підтверджується комплексним застосуванням сучасного методичного інструментарію: панельний множинний регресійний аналіз, прогностичний аналіз часових рядів, бібліометричний аналіз, кватильний розподіл даних, сценарне моделювання та стрес-тестування.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Дисертаційна робота О. Ю. Полчанова виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт Державного університету «Житомирська політехніка» та є складовою науково-дослідної програми за темою «Інформаційні системи в обліку суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0125U004090). У межах виконання зазначеної наукової теми здобувачем проведено дослідження, безпосередньо пов'язані з теоретичним обґрунтуванням та удосконаленням методичного забезпечення управління фінансами підприємств ІТ-галузі, що органічно вписується в загальну проблематику програми через дослідження інформаційно-аналітичного виміру фінансового менеджменту підприємств із переважно цифровою природою активів і процесів.

Зв'язок дисертаційного дослідження з ширшим науковим контекстом підтверджується активною участю здобувача у науковому житті: основні положення роботи апробовано на 9 науково-практичних конференціях, у тому числі на 5 міжнародних, що засвідчує їх відповідність актуальному порядку денному наукової спільноти у сфері фінансів, фінансових технологій та управління підприємствами ІТ-галузі.

Наукова новизна дисертаційної роботи

У дисертаційному дослідженні О. Ю. Полчанова запропоновано науково обґрунтовані підходи до розвитку системи управління фінансами підприємств ІТ-галузі, що відповідають сучасним вимогам наукової новизни та практичної значущості. Наукова новизна реалізована на двох рівнях: удосконалення існуючих наукових положень і методичних підходів та їх подальший розвиток.

На рівні удосконалення здобувачем отримано такі результати:

1. Удосконалено ідентифікацію ІТ-бізнесу як об'єкта фінансового управління. На відміну від наявних підходів, що розглядають ІТ-підприємство переважно крізь призму технологічного профілю або організаційно-правової форми без урахування галузевої диференціації, запропонована ідентифікація базується на систематизованому аналізі внутрішніх чинників (тип бізнес-моделі; вид контрактів; стадія життєвого циклу розробки програмного забезпечення) та зовнішніх чинників (кон'юнктура глобального ринку ІТ-послуг, волатильність валютних курсів, регуляторне середовище), що дозволяє конкретизувати особливості акумуляції фінансових ресурсів, формування структури витрат та оцінки ризиків для кожного типу бізнес-моделі окремо, перетворюючи ідентифікацію з описової категорії на інструментальну основу диференційованого фінансового менеджменту.

2. Удосконалено методику фінансового контролю компенсацій ІТ-спеціалістів через розробку системи зовнішнього бенчмаркінгу на основі багатофакторного економетричного моделювання із застосуванням логарифмічної регресії. На відміну від описових галузевих оглядів ринку праці, запропонований підхід перетворює бенчмаркінг на кількісно обґрунтований інструмент виявлення аномалій у компенсаційній структурі підприємства та прогнозування операційних витрат.

3. Удосконалено систему управління фінансами ІТ-підприємств на засадах ризикоорієнтованого підходу, що включає ідентифікацію, оцінку та управління ризиком, розробку ризик-стратегії та оцінку досягнутих результатів. На відміну від існуючих підходів, які розглядають ці етапи фрагментарно, запропонована система передбачає формування матриці управлінських фінансових рішень як результату сценарного моделювання у розрізі п'яти курсових сценаріїв та восьми варіантів структури грошових коштів із застосуванням методології Value at Risk та моделей ARIMA. Матриця забезпечує прямий операційний зв'язок між результатами кількісного аналізу ризику та управлінськими рішеннями щодо перерозподілу валютної структури портфеля, що суттєво спрощує процес прийняття фінансових рішень в умовах волатильності фінансових ринків.

На рівні подальшого розвитку наукова новизна полягає в таких результатах:

1. Поглиблено теоретичне обґрунтування підходів до управління фінансами суб'єктів господарювання в частині виявлення порівняльної придатності кожного з них для ІТ-бізнесу з урахуванням галузевої специфіки та динамічних трансформацій технологічного середовища. Розширено оцінку тенденцій управління фінансами в ІТ-галузі через поєднання описового статистичного аналізу з прогностичним аналізом часових рядів та факторним аналізом прибутковості власного капіталу, що дозволило виявити надмірну залежність

галузі від зовнішніх ринків і довгостроковий тренд до зростання доходів підприємств. Розвинуто методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансами ІТ-підприємств та обґрунтовано доцільність регресійного моделювання фінансових коефіцієнтів у поєднанні з аналізом часових рядів як базового аналітичного підходу для оцінки прибутковості активів ІТ-підприємств.

Практичне значення отриманих результатів

Практична цінність дослідження реалізована у розробленій рейтинговій методиці оцінки управління фінансами ІТ-підприємств, системі бенчмаркінгу компенсацій та методиці управління валютними ризиками. Ці інструменти мають чітку прикладну спрямованість і безпосередньо призначені для використання менеджментом ІТ-компаній, зовнішніми інвесторами та банківськими установами. Результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітній процес Державного університету «Житомирська політехніка» та практичну діяльність ТОВ «ВКМ ГРУП ЮА».

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертаційній роботі та опублікованих наукових працях здобувача не виявлено. Усі наукові результати, висновки та рекомендації є самостійним науковим внеском О. Ю. Полчанова. У роботах, підготовлених у співавторстві, у дисертації використано виключно ті ідеї та положення, які є результатом самостійної роботи здобувача.

Дискусійні положення та зауваження

Поряд із незаперечними науковими досягненнями та позитивною оцінкою змісту дисертаційної роботи, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження.

1. При оцінці ефективності діяльності ІТ компаній доцільно було б проаналізувати такі показники, як частка комерційних годин у загальній структурі годин працівників (для сервісних ІТ компаній), показники юніт-економіки (для продуктових ІТ компаній), дохід та прибуток на працівника, аналіз точки беззбитковості, частка витрат на дослідження та розробки у загальній структурі витрат.

2. Недостатня увага приділена питанням аналізу управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, які є ключовими елементами фінансового менеджменту, особливо для ІТ-компаній, що отримують платежі від клієнтів з відстрочкою. Відсутність аналізу оборотності заборгованості, строків погашення та їх впливу на грошові потоки звужує практичну цінність дослідження.

3. У роботі здійснено аналіз впливу режиму Дія.Сіті на оподаткування та фінансові показники, однак інтеграція особливостей Дія.Сіті в розроблені методики оцінки та управління є ситуативною, а не системною. Окреме методичне забезпечення для резидентів Дія.Сіті, враховуючи специфіку ГП-контрактів та податку на виведений капітал, підвищило б прикладне значення роботи.

Зазначені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Полчанова Олексія Юрійовича на тему «Управління фінансами суб'єктів господарювання у сфері ІТ» є цілісним, завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані теоретичні положення та практично значущі методичні рекомендації щодо вдосконалення системи управління фінансами підприємств ІТ-галузі в умовах цифрової трансформації та воєнного стану. Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її автор Полчанов Олексій Юрійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
Державного університету
«Житомирська політехніка»

Тетяна ОСТАПЧУК

Підпис _____
Засвідчую:
Учений секретар
Житомирська політехніка

